

ZAPISNIK

sa 12. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 6. juna 2013. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 45 minuta.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora, doc. dr Srđa Popović, Husnija Šabović, Ljerka Dragičević, Kemal Zoronjić, mr Dritan Abazović i dr Draginja Vuksanović, zamjena člana Odbora, u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici: Snežana Jonica, dr Novica Stanić i dr Radovan Asanović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Nevenka Stanković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta.

Sjednici su po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine prisustvovali: Blanka Radošević- Marović, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Remzija Ademović, savjetnica ministra rada i socijalnog staranja, Svetlana Sovilj, savjetnica ministra rada i socijalnog staranja, Dragan Pejanović, sekretar Ministarstva unutrašnjih poslova, Vesna Vučurović, pomoćnica ministra prosvjete, Miljan Perović, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Mladen Bojanić, član Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, Nemanja Tepačević, predstavnik Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Milena Čeranić, predstavnica Misije OEBS-a u Crnoj Gori i Ana Zec i Nela Krnjić, predstavnice UNICEF-a.

Član Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj Skupštini Savjeta Evrope, dr Predrag Sekulić je obavijestio da zbog sjednice radnog tijela Skupštine za izgradnju povjerenja u izborni proces, koju je sazvao Predsjednik Skupštine, nije u mogućnosti da prisustvuje ovoj sjednici i uputio je izvinjenje.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

S obzirom da su Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Petar Ivezić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prevenciju torture obavijestili da će zbog prethodno preuzetih službenih obaveza i učešća na Nacionalnoj konvenciji o evropskoj integraciji Crne Gore u vezi sa Poglavljem Pravosuđe i temeljna prava morati da napuste drugi dio sjednice, Predsjednik Odbora je predložio da se zamijeni redosljed tačaka dnevnog reda predloženog u Sazivu za ovu sjednicu, pa je za sjednicu predložen sljedeći

DNEVNI RED:

Usvajanje:

- Zapisnika sa Devete i nastavka devete sjednice Odbora, održanih 30. aprila 2013. i 17. maja 2013. godine,
- Zapisnika sa Desete sjednice Odbora, održane 16. maja 2013. godine i
- Zapisnika sa 11. sjednice Odbora, održane 24. maja 2013. godine

1. IZVJEŠTAJ ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE KAO NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA (NPM) O STANJU U ISTRAŽNOM ZATVORU PODGORICA (do nivoa Odbora),
2. IZVJEŠTAJ ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE O ZLOUPOTREBI DJECE PUTEM INTERNETA (do nivoa Odbora);
3. TEKUĆA PITANJA.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE KAO NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA (NPM) O STANJU U ISTRAŽNOM ZATVORU PODGORICA (do nivoa Odbora)

Predsjednik Odbora je podsjetio da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore sačinio i podnio Odboru za ljudska prava i slobode predmetni Izvještaj, na zahtjev Odbora, definisan Planom aktivnosti Odbora za 2013. godinu, a koji predstavlja prvu opštu ocjenu Zaštitnika kao Nacionalnog preventivnog mehanizma.

Razmatranje Izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG kao Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica o zloupotrebi djece putem interneta predstavlja realizaciju **jedanaeste** aktivnosti utvrđene Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode.

Šučko Baković Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštio da Izvještaj o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica predstavlja prvu opštu ocjenu Zaštitnika kao Nacionalnog preventivnog mehanizma. Izvještaj o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica se temelji na detaljnim posjetama tima Nacionalnog preventivnog mehanizma **u decembru 2012. godine**, na detaljnim razgovorima sa rukovodiocima Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i Istražnog zatvora, obilasku svih prostorija, razgovoru sa pritvorenim licima i sa zaposlenim službenicima, uvidu u dokumentaciju i dostavljenim podacima od Uprave Zatvora. Istakao je da su posjete i monitoring Istražnog zatvora Podgorica izvršene u skladu sa mandatom Zaštitnika kao Nacionalnog preventivnog mehanizma po Opcionom protokolu uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka i Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Naglasio je da su tokom posjete, Uprava Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, načelnik i službenici Istražnog zatvora pokazali visok nivo kooperativnosti i saradnje. Članovi Nacionalnog preventivnog mehanizma imali su nesmetan pristup svim prostorijama u kojima borave pritvorena lica, drugim prostorijama i prostorijama u kojima borave službena lica Uprave Zatvora i zdravstvene službe. Takođe su, kad god je to od njih traženo, pružali i dodatne informacije.

Posjete i monitoring Istražnog zatvora Podgorica zasnivale su se na principima: ne činiti štetu, postupati isključivo zakonito, pridržavati se kućnog reda ustanove, poštovati interna pravila ustanove, učtivo se odnositi u svim kontaktima, poštovati integritet saradnika, ne stvarati nered, ne baviti se okolnostima koje nijesu u nadležnosti Zaštitnika kao Nacionalnog preventivnog mehanizma, ukazivati na povjerenje kod saradnika, poštovati hijerarhiju koja je predviđena u Zatvoru.

Naglasio je da je osnovni cilj posjete Istražnog zatvora Podgorica da se utvrdi stvarno stanje prostorija u kojima su smještena pritvorena lica i da se utvrde eventualne povrede prava pritvorenika, kao i predlaganje adekvatnih mjera za otklanjanje povreda i nepravilnosti ukoliko se iste utvrde.

Izveštaj o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica sadrži pregled stanja prostorija u Istražnom zatvoru s akcentom na uslove u sobama i samicama: veličina, kapaciteti i opremljenost, osvjjetljenje, ventilacija, grijanje i hlađenje, sanitarni uslovi, hrana i voda, higijena, vjerski život, zdravstvena zaštita, prostor za šetnju i rekreaciju, kontakti sa porodicom i advokatom, kućni red, zlostavljanje, disciplinske mjere, bezbjednost, radni uslovi za osoblje.

Radi kompletnog prikaza Izveštaja dat je i normativni okvir kojeg čine: Ustav Crne Gore, ratifikovani međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava, kao i domaće zakonodavstvo.

Pozivajući se na podatke uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam je istakao da je stopa iskorišćenosti kapaciteta u okviru te zatvorske jedinice u decembru bila 88,10%, odnosno da je od 370 mjesta bilo popunjeno 326. Na osnovu posjeta je, međutim, konstatovano da je Zatvor prenaseljen i da veliki broj soba i samica ne odgovara standardima i broju pritvorenika i kreveta koji se u njima nalaze. Naime, veliki broj soba i samica su male za broj pritvorenika koji su u njima smješteni. Prema standardima Komiteta Savjeta Evrope predviđeno je da samica za jednu osobu treba da ima najmanje šest metara kvadratnih, dok je po našem Pravilniku o bližem načinu izvršenja pritvora propisano da samica treba da ima osam metara kvadratnih. Računajući prema navedenim parametrima, prema trenutnom broju pritvorenika smještenih u Istražnom zatvoru (u vrijeme posjeta), jedan pritvorenik u tzv. zajedničkim sobama, na raspolaganju ima od 2,6 do 2,7 metara kvadratnih. U samicama su smještena po dva ili više pritvorenika i imaju na raspolaganju od 3,5 metara kvadratnih do devet metara kvadratnih, što je ispod prihvaćenih standarda.

Govoreći o položaju osoba sa invaliditetom u Istražnom zatvoru Podgorica, Zaštitnik je istakao da u ustanovi ne postoji ni jedna soba koja je prilagođena osobama sa invaliditetom a da je u vrijeme posjete zatečen samo jedan zatvorenik u invalidskim kolicima.

Sobe, samice, hodnici, kancelarije i spoljno okruženje su relativno čisti, dok toaleti u većem dijelu soba i samica ne ispunjavaju standarde i neophodno je njihovo renoviranje. Sva pritvorena lica imaju nesmetan pristup vodi za piće, u svako doba dana. Pritvorenici koji su na zatvorskom režimu ishrane u principu su nezadovoljni pritvorskom hranom. Veći broj pritvorenika se hrani dostavljenom sirovom hranom koju dobijaju od porodice. U većem broju soba postoje frižideri, koje su obezbijedili pritvorenici, mada su zatekli i kvarljivu hranu koja se drži u neadekvatnim uslovima, tako da predstavlja potencijalnu opasnost po zdravlje. Takođe, ne postoje adekvatni uslovi za kuvanje, ne postoje aspiratori, u sobama istovremeno boravi više lica, zadržava se isparenje, širi se jak kuhinjski miris što stvara zagušljivu i nezdravu mikroklimu.

U odnosu na posebne potrebe ishrane pripadnika islamske vjerske zajednice, Zaštitnik je istakao da su se pritvorena lica ove vjeroispovjesti požalila da im nije obezbijedena ishrana u skladu sa njihovim vjerskim potrebama. Takođe, ne postoje posebne predviđene prostorije za ispovjedanje vjere i zadovoljenje vjerskih potreba pritvorenika.

Ukazujući na činjenicu da u prostoriji predviđenoj za razgovor sa advokatom u isto vrijeme razgovaraju sedam pritvorenika, da je strana za advokate odvojena od strane za pritvorenike nekom vrstom providne pregrade, visine oko pola metra, tako da predstavlja smetnju za razgovor dok sagovornici sjede, da je tim Nacionalnog preventivnog mehanizma u više navrata bio u prilici da vidi da sagovornici stoje i da se dovikuju preko navedene pregrade, a Zaštitnik je kao Nacionalni preventivni mehanizam ocijenio da u ovakvim uslovima nema mogućnosti za povjerljiv i koncentrisan razgovor sa advokatom.

Na osnovu obavljenog razgovora sa pritvorenicima, koji su se gotovo jednoglasno izjasnili da je odnos službenika prema njima korektan i profesionalan, Zaštitnik je konstatovao da u Istražnom zatvoru Podgorica nije bilo zlostavljanja i mučenja, a na ovakav zaključak upućuje i podatak da Institucija, kao Nacionalni preventivni mehanizam, nije primila ni jednu pojedinačnu pritužbu. Međutim, prema podacima dobijenim od uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, tokom 2012. godine, dva puta su upotrijebljena sredstva prinude koja nijesu bila srazmjerna otporu pritvorenika i tim službenicima su izrečene disciplinske mjere.

Nedostatak prostora i prenaseljenost u Zatvoru, po ocjeni Zaštitnika predstavljaju ključni problem koji je potrebno riješiti. Takođe, zabrinutost izazivaju neadekvatna opremljenost kupatila, nedostatak tuševa i loša higijena u njima, loše stanje toaleta u većem dijelu soba i samica, vlaga u većem dijelu prostorija za spavanje i hodnicima, neadekvatno i dotrajalo grijanje, dotrajali dušeci i jastuci, kao i u jednom dijelu, dotrajali metalni kreveti. Budući da je Istražni zatvor Podgorica smješten u klimatskom području poznatom po velikoj vlažnosti i ekstremno visokim temperaturama, u cilju humanog postupanja treba nastojati da se obezbijedi minimum standarda za normalan boravak pritvorenih lica u sobama i samicama.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučko Baković je istakao da je, kao Nacionalni preventivni mehanizam, na osnovu ocjene stanja, a u cilju unapređenja postojećeg stanja u Istražnom zatvoru Podgorica, uputio oko 30 Preporuka nadležnom Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

U raspravi su učestvovali: Miljan Perović, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, dr Srđa Popović, mr Dritan Abazović, Kemal Zoronjić, dr Ljiljana Đurašković, dr Draginja Vuksanović, dr Halil Duković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore kao Nacionalni preventivni mehanizam,

Miljan Perović direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija je saopštio da je pored Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji je kao Nacionalni preventivni mehanizam vršio monitoring nad radom ZIKS-a, monitoring sprovodio i Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) svojom posjetom u februaru ove godine, kao i predstavnici nevladinog sektora. Ukazano je na određene nedostatke u zatvorskom sistemu radi čijeg rješavanja se u kontinuitetu preduzimaju brojne aktivnosti.

Saopštio je da je u vrijeme posjete predstavnika Ombudsmana u toku bila adaptacija Istražnog zatvora i da mnogi problemi koji su evidentirani u Izvještaju više ne postoje. Pozvao je Odbor za ljudska prava i slobode da posjeti Zavod za izvršenje krivičnih sankcija i uvjeri se u stvarno stanje u ovoj ustanovi.

Komentarišući žalbe pojedinih pritvorenika na režim ishrane, Perović je podsjetio da u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija trenutno boravi oko 1 300 osuđenih i pritvorenih lica. Mišljenja je da dobar dio građana Crne Gore nema hranu takvog

kvaliteta kakvu imaju zatvorenici u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. Naglasio je da Uprava Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, u saradnji sa Direkcijom za javne radove, vrši adaptaciju stare zatvorske kuhinje, tako da će do kraja godine biti osposobljena nova kuhinja. Takođe, saopštio je da je nabavljen značajan broj jastuka, dušeka i posteljine čime je poboljšano stanje u ovoj oblasti. U vezi sa tim, istakao je da je tokom ove godine, od januara mjeseca do sada, kupljeno 6 150 metara bijelog platna od čega je sašiveno 2 000 kompleta posteljine, preko 150 jastuka, 200 čebati, oko 150 dušeka, ali ni to nije dovoljno s obzirom na frekvenciju osuđenih i pritvorenih lica. Ističući činjenicu da su zatvorski kapaciteti prebukirani, da je velika frekvencija pritvorenih i osuđenih lica i da je to prostor koji se koristi 365 dana u godini, smatra da „sve ima svoj vijek trajanja“. Od ukupne situacije u državi, ekonomskog stanja u društvu i budžeta, takvog kakav jeste, zavisi i investiranje u prostorijama Istražnog zatvora Podgorica. Stoga i vjeruje da će u sljedećoj godini, kroz planiranje budžeta, uspjeti da otklone neke nedostatke koji su navedeni u Izvještaju.

Govoreći o vjerskom životu pritvorenih lica, Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija je naveo da se isti odvija u zatvoru i pritvorenici svih konfesija, na osnovu pisanog zahtjeva, ostvaruju pravo na njega, što često i redovno koriste. Ne postoje posebne prostorije za ispovjedanje vjere i zadovoljenje vjerskih potreba nego se u tu svrhu koriste prostorije za posjetu. Izrazio je nadu da će se u narednom periodu poboljšati stanje i u tom pogledu. U pogledu osoba sa invaliditetom, naglasio je da je u okviru Istražnog zatvora Podgorica osposobljena jedna ćelija za osobe sa invaliditetom i da su u toku radovi na prilaznim stazama objektu.

Istakao je da posebno ohrabruje činjenica da su pritvorenici u razgovoru sa predstavnicima institucije Zaštitnika naglasili da je odnos službenika prema njima korektan i profesionalan, na osnovu čega se zaključuje da u Istražnom zatvoru Podgorica nema slučajeva zlostavljanja i mučenja, što potvrđuje i podatak da Institucija Zaštitnika nije primila nijednu pojedinačnu pritužbu po ovom osnovu. Međutim, potvrdio je da je u dva slučaja bilo upotrebe sredstava prinude, na koje su sami ukazali Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Naveo je da je smjernica nadležnih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija da se nema šta kriti i prikrivati. Ako neko napravi djelo koje nije u skladu sa propisima, mora za to da odgovara. Službenici koji su napravili te prekršaje odgovarali su disciplinski, a procesuirani su i prema nadležnom tužiocu i ti postupci su u završnoj fazi.

Poslanik dr Srđa Popović je mišljenja da postoje mjesta gdje je neophodnije primijeniti evropske standarde nego što je to Zavod za izvršenje krivičnih sankcija. Mišljenja je da bi veću pažnju trebalo posvetiti drugim kategorijama stanovništva, prvenstveno djeci i omladini, na način što će se veća finansijska sredstva izdvajati za izgradnju vrtića i škola. Smatra da stanje u Istražnom zatvoru Podgorica nije loše. Saopštavajući podatak da u Vrtićima u Podgorici i Bijelom Polju imamo od 0,94, dok u nekima maksimum četiri kvadrata po djetetu, a po pritvoreniku do sedam kvadrata, mišljenja je da treba prije da se ulože naponi da se njima stvore uslovi za bolji rad. Istakao je da državu jedan pritvorenik godišnje košta oko 17 hiljada eura, a po tom osnovu, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija godišnje košta državu 2,28 miliona eura. On je ocijenio da bi pritvorenike u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija trebalo na neki način uposliti, kako bi mogli da daju doprinos troškovima i bili korisni članovi društva. Mišljenja je da su za evropske standarde potrebne evropske plate, ali ipak, mi živimo u Crnoj Gori tako da i živimo od crnogorske plate.

Poslanik mr Dritan Abazović je, izražavajući uvjerenje da je Uprava ZIKS-a napravila napredak u poboljšanju uslova u prostorijama ZIKS-a, saopštio određene probleme na čijem poboljšanju treba raditi u narednom periodu, a odnose se na: higijensko dopremanje hljeba, obezbjeđivanje adekvatne ventilacije sanitarnih prostorija, obezbjeđivanje adekvatnih higijenskih uslova za zdrav život u svim sobama i samicama, stvaranje funkcionalnog i adekvatnog sezonskog grijanja soba i samica.

Što se tiče položaja osoba sa invaliditetom u Istražnom zatvoru Podgorica, izrazio je nadu da će Uprava Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija što prije obezbijediti adekvatan prilaz licima sa invaliditetom kako bi dali dobar primjer i Skupštini Crne Gore koja ima zakonsku obavezu da to pitanje realizuje do sredine ove godine. Smatra neophodnim da se ispoštuju predviđene Preporuke u Izvještaju o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica jer će se time obezbijediti neophodni humani uslovi za lica lišena slobode, budući da država treba jednako da brine o svim kategorijama društva.

Poslanik Kemal Zoronjić je pohvalio Izvještaj Zaštitnika, ali je ocijenio da su određeni podaci zabrinjavajući, navodeći da nijesu obezbijeđeni uslovi za pranje veša, ne postoje posebne prostorije za ispovijedanje vjere i da ishrana nije u potpunosti prilagođena za pripadnike islamske vjeroispovijesti, s obzirom da se određeni broj lica na to žalio i značajan broj njih koristi hranu koju im dostavljaju od kuće. Pohvalno je da nema nijedan prijavljen slučaj zlostavljanja. Upitao je Zaštitnika da li imaju u planu da sačine Izveštaj o stanju u Istražnom zatvoru Bijelo Polje? Mišljenja je da predviđene Preporuke Odbor za ljudska prava i slobode treba da prihvati.

Zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković je uputila pohvale Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore na iscrpnom i detaljnom Izvještaju. Mišljenja je da pritvorenim licima treba obezbijediti elementarne (humane) uslove, a da nedostatak prostora i prenaseljenost u zatvorima treba što prije rješavati. Naglasila je da najprije treba obezbijediti potrebne količine posteljine, dušeka, jastuka, obezbijediti smještajne uslove za pritvorenike sa invaliditetom, obezbijediti adekvatno vještačko osvjetljenje u sobama koje omogućava pritvorenicima da čitaju, a u sanitarnim prostorijama obezbijediti adekvatnu ventilaciju. Takođe, u svim sobama i samicama treba obezbijediti adekvatne higijenske uslove za zdrav život i obezbijediti adekvatne uslove za povjerljiv razgovor sa advokatom. Kada je riječ o zdravstvenoj zaštiti, neophodno je uvesti dnevnu evidenciju medicinske terapije i obezbijediti potreban broj izvršilaca shodno utvrđenoj sistematizaciji u zdravstvenoj službi. Izrazila je nadu da će biti prilike, u skorije vrijeme, da se i članovi Odbora za ljudska prava i slobode uvjere u bolje stanje prostorija Istražnog zatvora Podgorica realizovanjem predviđenih Preporuka.

Poslanica dr Draginja Vuksanović se složila sa svim Preporukama koje su predviđene u Izvještaju o Istražnom zatvoru Podgorica i smatra da je Izvještaj sačinjen shodno postojećem stanju. Izrazila je nadu da će i ono što je na papiru biti sprovedeno u djelo, a ukoliko postoje otežavajuće okolnosti na tom putu potrebno je uložiti sav napor kako bi se iste otklonile u cilju da se Prepruke ispoštuju na način kako je to predviđeno u navedenom Izvještaju. Smatra korisnim da se od strane članova Odbora za ljudska prava i slobode organizuje posjeta Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija sa posebnim osvrtom na pritvorske jedinice i uslove života pritvorenika u njima. Ističući činjenicu da su u Crnoj Gori počele da se primjenjuju odredbe novog Zakona o maloljetnicima, mišljenja je da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore treba više da se angažuje i oko smještaja maloljetnih lica u odgovarajuće ustanove kao izvršioce krivičnih djela, a i

očekuje od strane Ministarstva pravde da preuzme sve neophodne mjere kako bi se ispoštovale nove odredbe Zakona koje se tiču suđenja maloljetnicima, u smislu da u Zakonu postoji sudija za maloljetnike, tužilac za maloljetnike, a i predviđen je poseban postupak i poseban tretman prema maloljetnicima u toku suđenja. U tom smislu, mišljenja je da će Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore raditi da se te odredbe ispoštuju i konkretno implementiraju u praksi.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je Odbor Planom aktivnosti za 2013. godinu utvrdio posjetu Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija i istakao da je i u prethodnom sazivu, Odbor bio u posjeti Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

Osvrćući se na komentare poslanika Dritana Abazovića, Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija je saopštio da od početka aprila ove godine u svim prostorijama postoji centralno grijanje i vještačko osvjetljenje, a ventilacija je obezbijeđena u prostorijama gdje je bilo tehnički izvodljivo, dok su u ostalim prostorijama postavljeni prozori. Saopštio je da su nabavljena kolica za higijensko dopremanje hljeba. S obzirom da su dva pritvorenika u invalidskim kolicima, Uprava je za njih obezbijedila invalidska kolica, a dobar dio prostorija je prilagođen osobama sa invaliditetom. U planu je izgradnja ulazne i izlazne rampe prilagođene osobama sa invaliditetom.

Nadovezujući se na komentar poslanika Kemala Zoronjića, a tiče se uslova za pranje veša, Direktor je istakao da Uprava Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija ima u planu da sa nevladinim sektorom i sa odgovarajućim donatorima uđe u sveobuhvatniji radni angažman osuđenih lica. U vezi sa tim, planirano je osposobljavanje vešeraja na nivou Istražnog zatvora Podgorica gdje će se vršiti kompletan posao pranja veša. Istina je da trenutno u Istražnom zatvoru Podgorica postoji određeni ured, ali on ne zadovoljava postojeće kapacitete.

Vezano za ishranu osuđenika i pritvorenih lica islamske vjeroispovijesti, ukazao je da od kraja 2012. godine postoji procedura da svako osuđeno ili pritvoreno lice prilikom dolaska na izdržavanje kazne ili mu je određen pritvor, pored ljekarskog pregleda, mora popuniti anketni listić sa tabelom ishrane, tako da sva lica islamske vjeroispovijesti imaju pravo da se opredijele koju vrstu ishrane žele. Osim toga, propisano je devet vrsta dijeta koje je propisao nutricionista jer u Zatvoru postoje dijabetičari, teški bolesnici koji zbog svog zdravstvenog stanja i zahtijevaju poseban režim ishrane. Znači, zatvorenicima koji traže poseban režim ishrane na raspolaganju je devet dijeta, kao i ishrana prilagođena vjerskim uvjerenjima. Navodeći da maloljetnički zatvor postoji u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, naglasio je da su uslovi u njemu mnogo bolji nego u ostalim cjelinama Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Sa maloljetnim licima koja su na izdržavanju kazne ili im je određen pritvor radi se na kvalitetan način, edukovano je osoblje koje radi sa njima od službenika obezbjeđenja, psihologa i socijalnih radnika. Saopštio je da se ovih dana sprovode i određene edukacije sa osobljem koje radi sa maloljetnim licima.

Predsjednik Odbora je saopštio da je ovo nova oblast dodijeljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji je Zakonom o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda definisan kao Nacionalni preventivni mehanizam i ono što bi trebalo da raduje jeste podatak da nije bilo ni jednog slučaja torture ili neprimjerenog ponašanja. Iako je poznata ekonomska situacija u državi, mišljenja je da to ne može biti izgovor za ono što nije urađeno. Istina je da je država dosta uradila na unapređenju zaštite prava lica lišenih slobode, što se može vidjeti i iz Izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) od februara ove godine u kome je konstatovan napredak u policijskim prostorijama za zadržavanje

prityvorenih lica i napredak u poboljšanju uslova istražnih zatvora i kazneno popravnom domu. Takođe, naglašeno je da je u posljednje dvije godine napravljen veliki pomak u pravcu unapređenja sistema izvršenja krivičnih sankcija. Na toj liniji istaknuta je podrška Evropske unije kroz IPA projekat, podrška reforme izvršenja krivičnih sankcija sa ciljem unapređenja zakonodavnog okvira, poboljšanja uslova u zatvorima i smanjenja prenatrpanosti zatvora, kao i jačanje sistema alternativnih sankcija.

Podsjetio je da je na Okruglom stolu, održanom u decembru 2012. godine, a gdje se raspravljalo o pravima lica lišenih slobode, konstatovano da je glavni problem prenatrpanost zatvorskih jedinica koji može biti eliminisan na dva načina: primjenom alternativnih sankcija i izgradnjom novih objekata (novi blok za pritvorenike koji su na izdržavanju teže kazne zatvora i bolničke bolnice). Radi rješenja ovog problema, raduje informacija o skorašnjoj primjeni Zakona o alternativnim sankcijama, izgradnji zatvora za duge kazne, kao i zatvorske bolnice. Takođe, ocijenjeno je da se može dosta uraditi i na smanjenju priliva kroz alternativne sankcije i radom u javnom interesu.

Svi prisutni bili su jednodušni u ocjeni da sistem izvršenja krivičnih sankcija treba biti uređen na način da obezbjeđuje poštovanje prava osuđenih lica, isključujući bilo kakve oblike diskriminacije i nasilja, torture i nehumanog ili ponižavajućeg tretmana. Potrebno je aktivirati civilni sektor, preduzeća, strana predstavništva i druge relevantne subjekte koji mogu dati doprinos efikasnoj resocijalizaciji osuđenih lica.

Predsjednik Odbora je ocijenio da se zajedničkim aktivnostima svih nadležnih subjekata u narednom periodu može mnogo uraditi na poboljšanju uslova u zatvorima, iako je djelovanje djelimično ograničeno nedostatkom finansijskih sredstava. Ipak, zaključio je da materijalna situacija ne može biti prepreka za ispunjavanje evropskih standard.

Zaštitnik je, u funkciji Nacionalnog preventivnog mehanizma, objasnio da je u Izvještaju navedeno da se u Istražnom zatvoru Podgorica vodi računa o ishrani pripadnika islamske vjeroispovjesti, ali da je istaknuto i njihovo zapažanje, jer je i obaveza Zaštitnika kao Nacionalnog preventivnog mehanizma da se saslušaju i mišljenja i stavovi pritvorenih lica. Uostalom, osnovni cilj jeste da se preduprijedi tortura. Budući da je Crna Gora pristupila Opcionom protokolu uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka u obavezi je i da je poštuje. Naglasio je da je prvi stub pristupa Opcionom protokolu Podkomitet Ujedinjenih nacija o prevenciji torture i Evropski komitet za prevenciju torture Savjeta Evrope, a drugi stub pristupa u svakoj državi članici Savjeta Evrope je Nacionalni preventivni mehanizam, što je u ovom slučaju Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Govoreći o načinu sačinjavanja Izvještaja, Zaštitnik je naglasio da je tim Nacionalnog preventivnog mehanizma nastojao da predstavi stanje prostorija u Istražnom zatvoru Podgorica do detalja kako bi poslanici imali pravu sliku stanja prostorija u Istražnom zatvoru Podgorica.

Na konstataciju poslanika dr Srđe Popović da se poštuju evropski standardi, Zaštitnik je istakao da je površina kvadrature soba i samica u Istražnom zatvoru Podgorica propisana Pravilnikom o bližem načinu izvršavanja pritvora, koji je usvojen u Crnoj Gori, veća nego što su smjernice i standardi Evropske unije. U vezi sa tim, Zaštitnik je naglasio da je prema Pravilniku Evropske unije propisan minimum šest metara kvadratnih, dok je prema našem osam metara kvadratnih .

Kada je riječ o ishrani pritvorenih lica, Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam je naglasio da se u Izvještaju navodi da se većina pritvorenika hrani iz

sopstvene režije što im omogućava Zakonik o krivičnom postupku. Dakle, to nije po želji Uprave Zatvora kako bio se izbjegli troškovi u tom pogledu, već oni to pravo imaju shodno pomenutom Zakoniku.

Na pitanje poslanice dr Draginje Vuksanović u vezi sa maloljetničkim zatvorom, Zaštitnik je saopštio da je Izvještaj o Istražnom zatvoru Podgorica sačinjen po sistemu "korak po korak". Saopštavajući podatak da Evropski komitet za prevenciju torture i Potkomitet Ujedinjenih nacija za prevenciju torture imaju praksu da jednom u godini dana obilaze i sagledavaju stanje u ustanovama u kojima su smještena pritvorena i osuđena lica, naglasio je da u Crnoj Gori postoji praksa da se to vrši dva puta godišnje budući da je manji broj takvih ustanova.

Tim Nacionalnog preventivnog mehanizma radi po sljedećem sistemu: sagledano je stanje ljudskih prava lica lišenih slobode u policijske prostorije, isto je učinjeno u Istražnom zatvoru Podgorica, već se radi monitoring Istražnog zatvora Bijelo Polje, zatim slijedi Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, pa ustanove u kojima su smještena maloljetna djeca kao izvršioc krivičnih djela, a onda i duševna bolnica.

Kada se govori o materijalnoj situaciji u zemlji, Zaštitnik je naglasio da izlaganje lošim materijalnim uslovima može da predstavlja nečovječno i ponižavajuće postupanje odnosno povredu člana 3. EKLJP-a. Budući da se radi o jednoj od najranjivijih kategorija društva, samim tim što su lišeni slobode, Zaštitnik je ocijenio da je država u obavezi da im obezbijedi humane uslove dostojne čovjeku, što nalažu domaći propisi i međunarodni standardi propisa kojima je pristupila Crna Gora i koji imaju primat u odnosu na domaće pravo.

Odbor je jednoglasno, sa šest glasova "za", prihvatio Izvještaj Zaštitnika Ljudskih prava i sloboda Crne Gore kao Nacionalnog preventivnog mehanizma o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica, koji je podnio Zaštitnik Ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa

ZAKLJUČKOM

1. Odbor za ljudska prava i slobode prihvata Izvještaj Zaštitnika Ljudskih prava i sloboda Crne Gore kao Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica.

2. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore podržava Preporuke Zaštitnika Ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, kojima se navodi da je potrebno:

- u sobama i samicama upodobiti broj kreveta prema kvadraturi i standardima Evropskih zatvorskih pravila i odredbama Pravilnika o izvršenju pritvora;

- obezbijediti neophodan namještaj, kao i potrebne količine posteljine, dušeka, jastuka i odgovarajući broj utičnica,

- obezbijediti smještajne uslove za pritvorene sa invaliditetom (sanitarni čvor i dr.);

- obezbijediti adekvatno vještačko osvjjetljenje u sobama, koje omogućava pritvorenicima da čitaju, kao i u sanitarnim prostorijama;

- obezbijediti adekvatnu ventilaciju sanitarnih prostorija;

- obezbijediti funkcionalno i adekvatno sezonsko grijanje soba i samica;

- u kupatilima obezbijediti adekvatno vještačko osvjjetljenje, ventilaciju i sezonsko grijanje;

- u kupatilima obezbijediti sve uslove za higijensku upotrebu;

- obezbijediti kupatilo prilagođeno za osobe sa invaliditetom (koja koriste kolica);

- unaprijediti kvalitet hrane;
- obezbijediti dosljednu primjenu Pravilnika o bližem načinu izvršenja pritvora ili njegovu izmjenu, kako bi se obezbijedili adekvatni uslovi da pritvorenici mogu sami da spremaju hranu;
- u svim sobama i samicama obezbijediti adekvatne higijenske uslove za zdrav život (izolacija od vlage i vode);
- obezbijediti uslove za redovno pranje i sušenja veša;
- obezbijediti higijenske pakete shodno Pravilniku o bližem načinu izvršenja pritvora za sve pritvorenike koji za to imaju potrebe;
- prostoriju za distribuciju hrane redovno krečiti, redovno održavati higijenu i zamijeniti dotrajali inventar;
- obezbijediti higijensko dopremanje hljeba;
- obezbijediti posebne prostorije za ispovjedanje vjere i zadovoljavanje vjerskih potreba pritvorenika;
- obezbijediti odgovarajuću ishranu u skladu sa vjerskim ubjeđenjima;
- obezbijediti potreban broj izvršilaca shodno utvrđenoj sistematizaciji u zdravstvenoj službi,
- uvesti dnevnu evidenciju medicinske terapije;
- uvesti posebnu evidenciju zakazanih specijalističkih pregleda u KBC-u, koja će sadržati podatke o realizaciji i okolnostima, razlozima za eventualno odlaganje;
- u stomatološke kartone uvesti evidenciju o datoj anesteziji;
- za pritvorenike-pacijente odrediti i obezbijediti odgovarajući režim ishrane u skladu sa utvrđenom dijagnozom;
- ispitati eventualni štetni uticaj jonizirajućih zračenja po zdravlje pritvorenika, koje emituju ometači za signal mobilne telefonije,
- u zatvorskom bolničkom stacionaru obezbijediti zdrave životne uslove;
- za sve pritvorenike obezbijediti propisano trajanje šetnje na otvorenom, od najmanje dva sata dnevno, u prikladnim vremenskim intervalima;
- organizovati radne i druge aktivnosti za pritvorenike u skladu sa Pravilnikom o bližem načinu izvršenju pritvora;
- obezbijediti adekvatne uslove za povjerljiv razgovor sa advokatom;
- o prispjeloj novčanoj pošiljci odmah obavijestiti primaoca, shodno članu 47 Pravilnika o bližem načinu izvršenju pritvora;
- svim pritvorenicima, prilikom prijema u Istražni zatvor, uručiti primjerak Kućnog reda, na jeziku koji razumiju;
- adekvatno opremiti prostoriju-prijavnica broj 2.

3. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Delegaciji Skupštine CG u PSSE, nadležnom Ministarstvu pravde i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE O ZLOUPOTREBI DJECE PUTEM INTERNETA (do nivoa Odbora)

Predsjednik Odbora je podsjetio da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore sačinio i podnio Odboru za ljudska prava i slobode predmetni Izvještaj, na zahtjev Odbora, definisan Planom aktivnosti Odbora za 2013. godinu.

Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta sačinjen je u okviru treće faze Projekta "Unaprjeđenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije", koji je realizovala regionalna mreža Ombudsmana za djecu za jugoistočnu Evropu (CRONSEE), uz podršku Save the Childrena. Tokom 2011. i 2012. godine sprovedene prva i druga faza projekta koje su se odnosile na dječije prosjačenje i zaštitu djece od

seksualnog iskorišćavanja. Takođe, podsjetio je da je Odbor za ljudska prava i slobode razmotrio Izvještaj o dječijem prosjačenju i Izvještaj o seksualnom iskorišćavanja djece, kao i da je u svojstvu predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode prisustvovao Promociji Izvještaja o zloupotrebi djece putem interneta, održanoj 12. aprila 2013. godine u Podgorici.

Razmatranje Izvještaja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG o zloupotrebi djece putem interneta predstavlja realizaciju **dvanaeste aktivnosti** utvrđene Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode.

Govoreći o Izvještaju o zloupotrebi djece putem interneta, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta, Nevenka Stanković je saopštila da je Institucija Zaštitnika u okviru treće faze Projekta "Unaprjeđenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije", koji sprovodi regionalna mreža Ombudsmana za djecu za jugoistočnu Evropu (CRONSEE), uz podršku Save the Childrena, sprovela istraživanje o zloupotrebi djece putem interneta.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta je naglasila da je cilj istraživanja bio da se prikaže poznavanje i prepoznavanje opasnosti i rizika koje savremene informacione tehnologije nose sa sobom, kao i načini zaštite djece od zloupotreba. Predstavila je istraživanje navodeći da je realizovano putem upitnika upućenih nadležnim subjektima i organizacijama, organizovanih fokus grupa sa profesionalcima i neposrednim intervjuima sa djecom. Informacije su prikupljene putem upitnika, upućenih svim institucijama i pojedincima koji imaju ulogu u sprječavanju i prevenciji zloupotrebe djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija, uključujući i djecu, medije, profesionalce u obrazovnom i socijalnom sistemu, policiju, pravosuđe, savjete roditelja, predstavnike NVO-a, predstavnike interneta i telefonskih kompanija.

Podsjetila je da zvanična statistika ukazuje da su djeca, uzrasta od 10 do 13 godina, žrtve zloupotrebe putem interneta, kao i da je svaka četvrta djevojčica i svaki šesti dječak bio na neki način seksualno uznemiravan putem interneta. S obzirom da je internet sa svim svojim prednostima i manama sastavni dio života velikog dijela stanovništva, problemi sa kojima se suočavaju su veći i dalekosežniji.

Zamjenica Zaštitnika je saopštila da su sačinjeni tipski upitnici za sve relevantne subjekte koji se u okviru svojih djelatnosti i nadležnosti bave zaštitom djece i njihovih interesa i upućeni su nadležnim državnim organima koji se bave ovom problematikom.

Za potrebe istraživanja „Zloupotreba djece putem interneta” kao metod korišćene su fokus grupe koje su sprovedene sa djecom, starosne dobi od 10 do 13 godina i od 14 do 18 godina i sa roditeljima i profesionalcima. Ukupno je sprovedeno 19 fokus grupa. Pitanja i smjernice vođenja razgovora sa djecom su koncipirani tako da se od djece prikupe informacije, mišljenja i stavovi o tome koliko vremena provode na internetu, koje sadržaje koriste, kolika je njihova svijest o eksploataciji i zloupotrebi putem interneta, da li prepoznaju određena ponašanja kao zloupotrebu ili eksploataciju, kakva su njihova iskustva, koliko o ovom problemu razgovaraju sa roditeljima.

Prema rezultatima sprovedenih fokus grupa sa djecom u okviru Istraživanja Zaštitnika, kako starijeg tako i mlađeg uzrasta, može se zaključiti da većina ispitanih pojedinaca ima kompjuter i pristup internetu u svojim domovima. Od ukupno ispitanih 100 djece kompjuter u svojim domovima nema troje djece, a pristup internetu u svojim domovima nema 12 djece. Sva ispitanja djeca su odgovorila da pristup internetu ostvaruju svakodnevno kako u svojim domovima, školi, kod prijatelja ili putem mobilnih i smart

telefona. Djeca su, uglavnom, sigurna u svoje stavove i znanje rukovanja kompjuterom i internetom. Ovaj rezultat su potverdila i ostala istraživanja koja su u proteklom periodu sprovedena na teritoriji Crne Gore.

Prema rezultatima sprovedenih fokus grupa, djeca generalno imaju postignut dogovor sa svojim roditeljima /starateljima o vremenu i načinu korištenja interneta i kompjutera uopšte međutim većina djece (uzrast 10-13 godina) je izjavila da ne poštuje pravila roditelja i da uglavnom koriste internet (dok su sami u sobi ili dok su kod druga/drugarice) više nego što im je dozvoljeno.

Zanimljivo je da djeca koja su učestvovala u fokus grupama Institucije Zaštitnika psovanje, vrijeđanje i grubu komunikaciju ne smatraju neprijatnom na internet, dok je u realnom životu smatraju nevaspitanom i neoprostivom

Roditelji prema rezultatima fokus grupa, u principu, imaju izgrađene dogovore sa djecom o načinu korišćenja interneta i veliki dio ispitanih roditelja bezuslovno vjeruje svojoj djeci i nema sumnji u vezi sa poštovanjem dogovora koje su postigli. Roditelji su u razgovorima isticali opasnost "on line igara" kao i široke mogućnosti finansijskih prevara putem interneta. Istraživanje Zaštitnika je pokazalo da većina roditelja nema saznanje da se njihova djeca sastaju sa "nepoznatim licima" koja su upoznali putem interneta dok neki (22 od ispitanih 50) imaju to saznanje tj. znaju za situacije susreta djece sa djecom iz iste škole, istog mjesta istog uzrasta. Ispitani roditelji ističu da su u većini upoznati sa sadržajima koje njihova djeca koriste na internet.

Imajući u vidu važnost i ulogu medija u svim oblastima našeg života i svakodnevice, kao i ulogu medija u odrastanju, formiranju, informisanju pa i edukaciji djece i mladih, Zaštitnik je ovim Istraživanjem obuhvatio i jedan segment medijskog izvještavanja. Naime, analiza izvještavanja medija o načinima korišćenja interneta, načinima zloupotrebe djece putem interneta i internetu uopšte sprovedena je za period 15.11.2012. do 15.12.2012. Analizom su obuhvaćeni svi pisani i elektronski mediji na teritoriji CG (pisani mediji/dnevna štampa (5): "Vijesti", "Dan", "Pobjeda", "Dnevne novine", "Blic Montenegro" i svi elektronski internet portali). Prema dobijenim rezultatima press clipping analize u izvještajnom periodu (1 mjesec) zabilježena su četiri teksta objavljena na elektronskim-internet portalima, koja se odnose na zloupotrebu djece na internetu dok je 12 tekstova objavljeno u dnevnoj štampi. Ova informacija upućuje na zaključak da su mediji u prosjeku svakoga drugog dana objavljivali informacije koje se odnose na korištenje interneta od strane djece. Tekstovi se odnose na društvene mreže, zloupotrebu interneta, pedofiliju, zaštitu djece na internet.

Imajući u vidu važnu ulogu privatnog i nevladinog sektora u razvijanju i unapređenju različitih procesa kao i nazamjenljivu ulogu koju imaju u odnosu na poboljšanje položaja djeteta i stepena poštovanja prava djeteta u Crnoj Gori, Zaštitnik je Istraživanjem obuhvatio telefonske i internet kompanije i nevladine organizacije koje se bave zaštitom djece. Informacije od ovih subjekata su prikupljane u cilju utvrđivanja politika postupanja i djelovanja u odnosu na djecu kao i u cilju utvrđivanja dobrih praksi u oblasti zaštite djece od zloupotreba putem interneta

Prema rezultatima sprovedenih istraživanja, može se zaključiti da djeca različitih uzrasta svakodnevno koriste računare i imaju pristup internetu kao i da su veoma sigurna u svoje informatičko znanje kao i korištenje naprednih informacionih tehnologija. Međutim, interesantan je podatak dobijen na fokus grupama da djeca o svojim radnjama na internetu i o neprijatnim situacijama ipak ne razgovaraju sa roditeljima. Osim toga, roditelji su takođe nedovoljno informisani o samim načinima zloupotrebe, te samim tim

nisu u mogućnosti ni da zaštite svoju djecu. Veoma je zabrinjavajući stav roditelja koji, prema rezultatima istraživanja u 90 % slučajeva, bezuslovno vjeruju svojoj djeci i smatraju da su u potpunosti upućeni u sve radnje i sadržaje koje djeca koriste putem interneta. Imajući u vidu rezultate različitih istraživanja stiče se utisak da djeca ipak nemaju dovoljno informacija o bezbjednom korištenju internet, kao i o vrstama zloupotreba što upućuje da u sklopu obrazovnog sistema, a ni u porodici ne dobijaju dovoljno informacija o tim temama, te se olako upuštaju u tu vrstu komunikacije sa nepoznatima, ne govore sa roditeljima o neprijatnostima i sl.

Zamjenica Zaštitnika je istakla da je za potrebe ovog istraživanja izvršena pravna analiza relevantnih odredbi nacionalnog zakonodavstva i njihova usklađenost sa međunarodnim dokumentima u ovoj oblasti.

Naglasila je da je na osnovu analize rezultata koji su prikupljeni putem upitnika utvrđeno da je u Crnoj Gori u 2011. i 2012. godini registrovano ukupno četiri slučaja eksploatacije djece putem interneta, a da su u sva četiri slučaja žrtve bile maloljetne osobe ženskog pola.

Ocijenjeno je da ni djeca, ni njihovi roditelji nijesu dovoljno informisani o načinima zloupotrebe putem interneta i ne postoje precizne i jasne procedure postupanja po prijavljenim slučajevima. Zbog toga je neophodno obezbijediti kontinuiranu edukaciju djece od najranijeg uzrasta o bezbjednim načinima korišćenja interneta i preduzeti radnje i mjere na sprovođenju kampanje u cilju podizanja svijesti stručne i šire javnosti o ovoj tematici.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta je saopštila da su na osnovu ocjene stanja, dali konkretne Preporuke nadležnim državnim organima koje se, između ostalog, odnose na iniciranje usaglašavanja Krivičnog zakonodavstva, u dijelu koji se odnosi na zaštitu djeteta od zloupotreba putem informacionih tehnologija sa međunarodnim obavezama i standardima međunarodnog prava. Takođe, preporučeno je da se formira jedinstvena i sistematična baza podataka o svim slučajevima zloupotrebe djece putem interneta i preduzmu mjere i radnje na uspostavljanju koordinirane saradnje između resornih organa u cilju utvrđivanja efikasnih politika i zajedničkog djelovanja na suzbijanju i sprječavanju različitih vrsta zloupotreba djece putem interneta.

U raspravi su učestvovali: Vesna Vučurović, pomoćnica ministra prosvjete, dr Halil Duković, predsjednik Odbora, dr Draginja Vuksanović i Nevenka Stanković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta.

Pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vučurović je saopštila da Ministarstvo prosvjete preduzima brojne aktivnosti na edukaciji djece i njihovih roditelja o bezbjednom korišćenju interneta. Navodeći da djeca u osnovnim i srednjim školama imaju časove Informatike, saopštila je da nastavno osoblje obučava djecu o svim prednostima, ali i nedostacima interneta, odnosno mogućim zloupotrebama putem interneta. Takođe, istakla je da je Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije, Telenorom i uz podršku NVO sektora, realizovalo projekte o bezbjednom korišćenju interneta. Prošle godine, "Telenor" je prepoznao potrebu da se internet približi korisnicima, te je uložio dodatne napore da digitalni svijet učini sigurnijim prije svega za djecu, ali i za njihove roditelje. Pilot faza projekta "Spajamo generacije" je trajala od februara do septembra 2012. godine, i njome je Telenor pokušao da testira same aktivnosti i reakcije prije svega djece, a onda i roditelja i nastavnika na sam koncept vršnjačke edukacije. Ova faza je omogućila i da se

direktno od ciljne grupe čuje sa čime se susreću i šta oni prepoznaju kao problem i potrebu, što je kasnije još jednom potvrđeno istraživanjem koje je realizovalo Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. Prvi Forum na temu sigurnosti djece na Internetu je bio početak dvogodišnje faze projekta koju sada "Telenor" realizuje pod sloganom "Osvoji Internet, surfuj pametno", edukujući drugu generaciju ambasadora sigurnog Interneta. Projekat se realizuje u saradnji sa Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije i Ministarstvom prosvjete. Od ove godine pored ova dva Ministarstva partner na projektu je i NVO "Roditelji". Partnerstvo sa dva Ministarstva, kao i sa 25 osnovnih škola sa kojima realizuju aktivnosti omogućili su da se na pravi način započne izgrađivanje pravog sistema vrijednosti ponašanja u digitalnom svijetu. Projekat "Osvoji Internet, surfuj pametno" ima za cilj da internet učini sigurnijim mjestom za djecu, tako što će se kroz projektne aktivnosti pružiti edukacija i vještine crnogorskoj djeci, njihovim roditeljima i nastavnicima. Na taj način uticaće se da Internet za njih bude pozitivno iskustvo, istovremeno jačajući osjećaj sigurnosti u digitalnom okruženju.

Naglasila je da Ministarstvo prosvjete u saradnji sa kompanijom Microsoft Montenegro realizuje aktivnosti na zaštiti računara u školama kako bi se obezbijedio sistem koji neće dozvoljavati djeci da preko školskih računara imaju pristup određenim sadržajima. U tom cilju, kompanija "Microsoft" je donirala softver i obezbijeđena su uputstva, kao i edukacija nastavnog kadra za korišćenje ovog programa.

Mišljenja je da treba raditi na edukaciji djece, roditelja, staratelja, profesora na temu kako zaštititi djecu i omogućiti im bezbjedno i sigurno korišćenje novih tehnologija a da im se ,pri tome, ne uskrate izvori važnih informacija koje ta ista tehnologija nosi sa sobom. Saopštila je da se radionice na ovu temu sprovode u svim školama kao i na nivou Ministarstva prosvjete. Podsjetila je da je krajem prošle godine organizovana radionica koju je Ministrstvo prosvjete organizovalo u saradnji sa Ministrarstvom za informaciono društvo i tehnologiju. Na radionici su prisustvovali direktori škola i tzv. IST koordinatori koji postoje u svim školama a zaduženi su, između ostalog, za problematiku sigurnog i bezbjednog korišćenja digitalne tehnologije.

Ocijenila je važnim nastavak ovakvih aktivnosti, kako na nivou škola tako i šire, da bi djeca i mladi imali pravu informaciju o načinu korišćenja digitalne tehnologije, a na drugoj strani koristili dobrobite koje savremena tehnologija nosi sa sobom na pravi način.

Predsjednik Odbora je ocijenio da Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta prikazuje realno i objektivno stanje u ovoj oblasti. Pohvalio je sve aktivnosti koje je preduzimalo Ministarstvo prosvjete, navodeći da sa njima treba nastaviti i u narednom periodu. Saopštio je da Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da preduzme radnje i mjere na uspostavljanju jedinstvene i sveobuhvatne baze podataka o slučajevima zloupotrebe djece putem interneta. Takođe, važnim je ocijenio uspostavljenje većeg povjerenja između djece i roditelja kako bi se razgovaralo o ovom problemu, kao i saradnju svih državnih institucija i nevladinog sektora u cilju prevazilaženja problema u ovoj oblasti.

Poslanica dr Draginja Vuksanović, član Delegacije Skupštine Crne Gore u PSSE je saopštila da zabrinjava podatak o tome koliko djeca provode vremena na internetu i mišljenja je da bi roditelji trebalo da više vremena posvete djeci i kontrolisati na koji način njihova djeca koriste internet.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za prava djeteta naglasila je da su neophodna porodična savjetovišta koja bi radila sa roditeljima i učila ih odgovornijim roditeljskim vještinama. Podsjetila je da su takva savjetovišta postojala ranije, ali smatra shodnim da ih treba ponovo aktivirati.

Što se tiče same kontrole djece, Zamjenica Zaštitnika smatra da je djecu jako teško kontrolisati, a ključnim je ocijenila stalnu edukaciju i stalna upozorenja i stalne kampanje u tom smjeru kako bi se zaštitila djeca i bila upoznata sa problemima koje donosi savremena digitalna tehnologija.

Odbor je jednoglasno, sa šest glasova "za", prihvatio Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o zloupotrebi djece putem interneta, koji je podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore sa

ZAKLJUČKOM:

1. Odbor za ljudska prava i slobode prihvata Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta koji je podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

2. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore podržava Preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene nadležnim državnim organima i smatra da je u najboljem interesu djeteta i u cilju stvaranja sigurnijeg virtuelnog okruženja za djecu neophodno da:

Ministarstvo pravde:

- Preduzme potrebne mjere na iniciranje usaglašavanja Krivičnog zakonodavstva, u dijelu koji se odnosi na zaštitu djeteta od zloupotreba putem informacionih tehnologija, sa međunarodnim obavezama i standardima međunarodnog prava.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja:

- U strateškim dokumentima, koji se tiču djece, utvrdi pravce djelovanja i mehanizme postupanja u dijelu zaštite djece od različitih oblika zloupotreba sa posebnim akcentom na zloupotrebu i eksploataciju putem interneta.

- Preduzme radnje i mjere potrebne za jačanje službi i servisa socijalne i dječije zaštite u cilju prepoznavanja i zaštite žrtve ili djeteta koje je u riziku od zloupotrebe ili eksploatacije putem interneta.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo rada i socijalnog staranja

- Preduzmu radnje i mjere na uspostavljanju jedinstvene i sveobuhvatne baze podataka o slučajevima zloupotrebe djece putem interneta.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije

- Preduzme radnje i mjere na uspostavljanju koordinirane saradnje između resornih organa u cilju utvrđivanja efikasnih politika i zajedničkog djelovanja na suzbijanju i sprečavanju različitih vrsti zloupotreba djece putem interneta.

.- Preduzme radnje i mjere na unapređenju saradnje sa nevladinim organizacijama u cilju zajedničkog djelovanja i karišćenja kapaciteta i dobrih praksi nevladinog sektora.

Ministarstvo prosvjete

- Obezbijedi kontinuiranu edukaciju djece od najranijeg uzrasta o sigurnim načinima korištenja interneta kao i svim vrstama zaštita od zloupotreba putem interneta, putem uvođenja nastavnog predmeta informatike u najranijem uzrastu u obrazovni sistem.

- Obezbijedi kontinuiranu edukaciju nastavnika i jačanje psihološko pedagoških službi u cilju efikasnog prepoznavanja zloupotreba djece putem interneta kao i pružanja efikasne zaštite djetetu (potencijalnoj) žrtvi zloupotrebe i eksploatacije putem interneta.

- Preduzme radnje i mjere na sprovođenju kampanje u cilju podizanja svijesti stručne i šire javnosti o zloupotrebama djece putem interneta i sigurnim načinima korištenja interneta od strane djece.

3. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dostaviće Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Delegaciji Skupštine CG u PSSE, Ministarstvu pravde, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije i Ministarstvu prosvjete.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke dnevnog reda poslanici njesu imali predloge ili teme o kojima bi mogli raspravljati.

Sjednica je završena u 13 sati i 30 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković